

Zásobování u armády se již všeobecně zhoršilo a jen v důstojnických kuchyních byla ještě dobrá strava. Přiděly vojákům na prádlo, obutí bylo již tak nedostatečné, že obzvláště vojáci v " Zázemí " (protějšek fronty) většinou v zuboženém stavu sem přicházeli. Uniformy byly sestaveny ze všech možných starých zásob. Leckterý voják si nechal boty teprve doma od ševce opravit, aby alespoň je měl částečně teplé. Mnoho jich běhalo bosých, když nastupovali pro benáž. V krutých zimních dnech 1916 - 1917 muselo z větší části v tenkých " kommodních botách " (tenká bota z plachtoviny pošíťá kůží) stát na stráž.

Kdo vykázal válečnou půjčku dostal zvláštní dovolenou, což jistě nebylo spravedlivé.

Smrt císaře Františka Josefa I.

Dne 22. listopadu 1916 se rozšířila zpráva, že císař Fr. Josef I. narozený 18. srpna 1830, nastoupil do vlády 2. prosince 1848, zemřel 21. listopadu.

I když osobnost panovníka u našeho střízlivého lidu nenašla nadmíru uctívání tak přeci jen nekonečně dlouhou dobu vládnutí měla se státem starost.

Obyčejný člověk si Rakousko bez Fr. Josefa I. mohl sotva představit. Proto smuteční zpráva působila významným dojmem.

Pro jeho následníka Karla I. bylo učiněno tiskem mnoho reklamy, takže brzy pohádky o jeho lidumilnosti, lásce po spravedlnosti a pod. byly vyprávěny a lid získal o něm dobré mínění.

Ú jak byl ubohý konec tohoto vladaře (1921 ?) a jak rychle se ztratila úcta, když po převratu 1918 známá role jeho ženy a s jejími bratry před konečným aktem hráli.

1916 v 1. světové válce padli občané z Horních Habartic: Leo Knechtel z č. 142, Ernst Fürtig z č. 160, August Kannel z č. 172, Franz Mühlh z č. 17.

1917

Rok 1917 byl rokem hladu, všeobecné bídy, rokem sestupu a začínajícího propadu.

Byl základem k nešťastnému konci války a dodnes přetrvávajícím nemocným stavem života lidu.

Zima 1917 byla příliš krutá, nejkrutější z řady předcházejících let.

Krutá zima začala začátkem ledna a okolo té doby napadlo mnoho sněhu a teplota byla trvale pod nulou, dokonce pod -20°C (9.2. - 22°C , 23.2. - 13°C , 24.2. - 8°C , dokonce 15.3. naměřeno ještě - 8°C a 23.3. - 11°C).

Zdražení a nejvyšší ceny.

Ceny potravin a spotřebního zboží nyní již velmi stouply. Vláda sice stanovila pro všechno " nejvyšší ceny ". Jelikož tyto byly poměrně nízké se stalo, že zboží z trhu zmizelo, protože jej obchodníci nechtěli tak lacino prodávat. Raději jej tajně a podlouzně prodávali.

Nejvyšší ceny např. za 1 vejce = 24 haléřů, 1 kg hovězího masa 8 K, za 5 litrů třešňů 3 K.

Leckterému zemědělcí přinesla dražota jedinečnou příležitost zbavit se svého starého tíživého dluhu.

Odprodal krávu, vola a byl konečně jedné starosti zbaven, kterou od převzetí hospodářství s sebou vláčel.

Odvody.

Při odvodech 18 až 50 letých bylo z 51 mužů 15 schopných, přičemž nutno uvažovat, že toto mužstvo bylo opakovaně přesáto.

Žně.

Srpen 1916 byl velmi mokrý a úroda jen prostřední. Obilí podprůměrné, krmení dobré, brambory špatné, ovoce dobré.

Mšice (Schildlaus) na švestkách;

na nich se objevil nepříjemný úkaz, zralé ovoce bylo pokryté špinavou sazovitou vrstvou na všech místech.

Byl to každopádně následek amerického škůdce (Buckelschildlaus) protože skoro všechny stromy - švestky byly napadeny. Bohužel se věnovalo škůdci příliš málo pozornosti, což při nedostatku pracovních sil a všeobecných starostí je toto pochopitelné.

Naše vlast a Horní Habartice obzvláště ztratily tímto škůdcem asi 3/4 svého stavu švestkového porostu.

Na podzim musely školní děti sbírat jahodové a ostružinové listí pro válečné účely. Znamení jak se po náhražkách za čaj a kávu hledělo.

Vláda vůbec využívala školy jako děvče pro všechno.

Tak skrze ní se pilně verbovalo o válečné půjčky.

Agitací vrchního učitele Ludwiga Fiedlera se podařilo, že v naší obci pro pátou válečnou půjčku zaznamenat okolo 98 tisíc K (a sice 3 tis. K od obce, 3 tis. K od Reiffeissen pokladny, u školů jako sběrného místa 47 tis. K, u též pokladny od stran 13 tis. K, u benešovské spořitelny 26 tis. a na ostatních místech 6 tis. K.).

Vrchní učitel Fiedler k tomu poznamenává, že obec by lehce mohla získat i třinásobnou výši obnosu.

Částečná zdrženlivost obyvatelstva poukazuje na nešikovné

" Opatření " úřadu, hlavně ale na vyprávění dovolenců

z fronty, nebo z vězení, kasáren (garnizonu).

Dovolenci vyprávěli o nepořádku na vojně, který s porovnáním k německé armádě byl dost zahanbující.

I sedláci pociťovali hlad. Z části museli polní dělníky odměnit potravinami, protože jen za peníze by sotva takoví byli k mání.

Obyvatelé průmyslových oblastí sahali v nouzi ke všemožným náhražkám. Spékala se kávová sedlina s přídatkem žitného šrotu na koláče. Boby byly vařeny jen ve slané vodě.

Nouze na frontě.

Vojáci na frontě trpěli bídou a neustále písemně prosili o zásilky potravin.

Když třeba při postupech nenarazili na nepřátelské sklady potravin.

Vydáváním úředních spotřebitelských lístků a potravin v určený den a hodinu museli lidé zmeškat velmi mnoho času. Procházel-li se větší obcí, bylo vždy před leckterým domem vidět státi dlouhou řadu čekajících žen a dětí. V párech tam stáli v zimě a dešti v obavách, aby si někdo nestoupl před ně.

Čekali buďto na lístky nebo na výdej masa, mouky, chleba, tabáku a pod.

Přitom bylo slyšet různé řeči. Ženy jejichž muži stáli v poli, nebo snad i padli věřily právem na lepší zacházení a nebály se otevřít usta.

Smysl pro oběti z roku 1915 již zmizel.

V agrovisionální komisi docházelo též k různým zneužitím, tím že se k osobám, které rozdělovaly byli v příbuzenském nebo přátelském svazku. Tu a tam též něco dostali bez lístků (odstřižků chlebových lístků) a to svoje dostávali i mimo určenou dobu a tudíž nemuseli státi celé hodiny. Masa lidí o tom věděla a tudíž při rozdělování docházelo až příliš často k rozrušeným hádkám.

S mírem obce byl konec.

Ve městech, kde okruh zákazníků se nenechal tolik ohlídat byly úřední cukrové a dal. lístky mnohkrát zfalšovány. Každý hledal cestičky, aby svůj život i své rodiny protáhl špatným obdobím. Některý rovnou a některý šikmou cestou.

Zdražování.

Toto rostlo v porovnání k předválečné době do hrozných výšin. Samozřejmě v porovnání k dnešku v číslech se nám zdají ceny ještě nízké.

1 kg másla 13 K (před válkou 3,30), 1 litr mléka 36 hal.,
1 kg hovězího masa 7,50 K, 1 kg mýdla 6,60, 1 kg čočky 5,--,
1 kg tvarohu 5,--, 1 pár pánských bod 80,-- až 100,-- K
(v roce 1914 to bylo 12 - 14 K), pánský oblek 250 až 300,--
K (dříve 50 - 60,-- K), 1 kg sadbových brambor 32 hal.,
1 citron 90 hal.

Odchod ledu na Labi začínal až 14. března 1917.

I potom a přes celý duben trvala stále zima a každý den posílala nebesa sněhové přeháňky (poznámka: pozorování počasí bylo ovšem prováděno v Maxičkách u Podmokel, které z důvodu výškových poměrů t. j. asi 430 m. n. m. též jako horní část Brložce, vždy má o něco drsnější klima než Horní Habartice. Z naší obce ovšem žel záznamy o počasí nebyly k dispozici.

Lépe osvětlím moje pozorování tehdejšího drsného počasí podle mého včelstva. 12. dubna vyletělo několik včelstev poprvé! Avšak ty které tento den zmeškaly krátký pohled na slunce, mohly podniknout svůj výlet až 30. dubna 1917.

Na výšinách ležel koncem května ještě starý sníh a příroda byla ještě v zimním spánku. Poslední duben nastoupilo teplé letní počasí, takže se vše obřími kroky rozvíjelo.

Pozdní výsadba.

Výsadba polních plodin byla důsledkem toho značně opožděna.

Práce se nakupily a pro nedostatek pracovních sil nemohly býti tak rychle zvládnuté.

Na Svatodušní pondělí 28. května 1917, když šel autor německé kroniky z Veselého do Markvartic, sázela ještě jedna žena brambory.

Příčinou celého zpoždění mohla být i okolnost, že mnoho domkařů při té velké bídě celé své zásoby snědlo a vládou slíbené sadbové brambory dorazily příliš pozdě.

Letní čas.

Dnem 16. dubna 1917 vstoupila v platnost novota.

V celém veřejném životě, na dráze, poště, ve škole, továrních provozech byly hodiny 15. dubna kolem půlnoci posunuty o 1 hodinu dopředu.

Toto opatření zůstalo do poloviny listopadu v platnosti. Pracovní doba a pracovní síly měly býti lépe využity, jakoby v této době nebyli lidé již tak hodně uštvaní. Též světlem se mělo tímto šetřit.

Petrolej byl sotva k dostání.

Nařízení snad bylo dobře míněno, ale tak jednoduše se nedá zakořeněný životní způsob o hodinu přeložit.

Lidé sice vstávali dříve, muž musel o hodinu dříve do továrny, děti o hodinu dříve do školy.

Ale večer nešla rodina dřív do postele jako jindy.

Jak dlouho trvalo stmívání, tak dlouho se ještě pracovalo na zahradě, shánělo krmení a pod.

Většina dělníků provozovala ještě mimo to polní práce.

Podívali se unavení lidé na hodiny tak bylo jedenáct.

Člověk si nemohl dostatečně odpočinout. Selské provozy tak nepotřebovaly letní čas, pro ně znamenalo odedávna se slunkem vylézt z peřin a pracovat jak dlouho to šlo.

Jen část měšťanů počítala letní čas jako dobrodiní. Letní čas se ale již neopakoval i když byl plánován jako trvalé opatření.

Bída obživy.

Během jara 1917 se vystupňovala nouze, která bezprostředně před sklizní dosáhla svého vrcholu.

Obce nemohly v důsledku nedostatečného přidělu mouky tuto na chlebové lístky vydávat (1 260 gramů chleba a 500 gramů mouky na týden).

Byly týdny bez chleba nebo jenom se 1/4 chleba.

Bramborové zásoby byly lidmi neprovozující zemědělství spotřebovány. I když "agrovisionární komise" dodávaly do obcí brambory, ale jen v omezeném množství 1 nebo 2 kg nebo jen 3/4 kg na hlavu.

Lidé se na mnohých místech o to rvali i když brambory byly špatné.

V důsledku návratu zimy (23. března 1917 - 11°C) byly mnohé brambory přepravované transporty na dráze namrzlé.

Později byla krmná řepa (Dorsche) hlavní obživou širokých lidských vrstev. I tato řepa byla k dostání přes obce.

V červenci 1917 - 1 kg za 26 hal. Mezi 10 kg byly i 4 kg nahnílé a vyschlé.

Ze začátku lidé o řepě nechtěli nic vědět a nakonec byli rádi, když našli řepu a jedli jí na všechny možné způsoby (polévka, kaše a pod.). Navíc vše bez tuku, který chyběl. Přitom musíme pomyslet, že řepná strava byla minimálně 3x týdně na stole.

V Horních Habarticích se snad tolik řepy nespotřebovalo.

I ostatní potraviny byly prodávány agrovisionárními komisiemi (mizerné slovo), které dostávaly přiděly od okresních agrovisionárních komisí.

Máslo bylo mezi 5 dkg na hlavu a týden (1 dkg za 13 haléřů).

Těžce pracující dostávali 1/2 cukrového lístku navíc.

Lístky na maso byly též velmi akorát na doraz.

U sedláků nebylo žádné máslo k dostání. Z části se muselo něco másla odevzdat, z větší části ale jej používali, aby příbuzné nebo vlivné známé zasobili.

Nebo jej používali tajně jako vysoce ceněný výměnný artikl při nákupech (pozn. záznamy se vztahují na poměry v Maxičkách a Bělé v Podmoklech).

V Horních Habarticích byla většina obyvatel během roku nebo úplně "samozásobitelných".

Alespoň na chlebu a mouce měli to co jim patřilo, protože jim toto roční množství při dodávkách bylo nakonec ponecháno.

Též byly dodávky vždy trochu obcházeny. Dodává přeci jen každo malé hospodářství všelicos, čímž se nechá ukojit hlad a co úřady nemohou tak lehce podchytit:

odstředěné mléko, tvaroh, vejce. Nadbytek nebyl ani zde.

Svátek letnic
lístek
Fritzu Bendelevi
v 1. svět. válce
1916

Jméno Bendel
se v H.Habarticích
v té době vyskytovalo
na č.p. 11 a 163

Herzliche Pfingstgrüße!

